

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ

НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Дениса В. Амбруша

Одлуком Наставно-научног већа Факултета бр. 01-796/2-4.5 од 23.04.2018. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Дениса Амбруша под насловом:

МОДЕЛИ ИНТЕГРАЦИЈЕ ИСТОРИЈСКОГ ЦЕНТРА И РЕЧНОГ ПРИОБАЉА
ПОСТ-ИНДУСТРИЈСКИХ ГРАДОВА

Након прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са кандидатом, Комисија је сачинила следећи

Р Е Ф Е Р А Т

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Школске 2014/2015. године у зимском семестру, кандидат је уписао Докторске академске студије Архитектура и урбанизам .

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 105/15-пречишћен текст и 98/14), а у вези са чланом 28. и чланом 29. Правилника о докторским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 30.01.2017. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 06. 02.2017. године, донело одлуку бр. бр. 01-187/2-8.6 којом је образована Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата, мр Дениса Амбруша, дипл. инж. арх., под насловом „Морфолошки аспект интеграције градског центра и речног приобаља”, у следећем саставу:

- др Владан Ђокић, председник Комисије редовни професор, Архитектонски факултет у Београду,
- др Ружица Богдановић, члан Комисије професор емеритус Универзитета Унион „Никола Тесла“ – Београд,

- др Урош Радосављевић, члан Комисије
ванредни професор Архитектонског факултета у Београду и
- др Велимир Шећеров, члан Комисије
редовни професор, Географског факултета у Београду.

На основу члана 40. Закона о високом образовању (“Сл. Гласник РС”, бр 88/17), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 116/17 – пречишћен текст), чланом 31. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 07.11.2017. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 27.11.2017. године, донело одлуку број 01-2582/2-4.1 да се мр Денису Амбрушу, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом „**Модел интеграције историјског центра и речног приобаља пост-индустријских градова**” и да се за ментора именује др Владан Ђокић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Завршену Докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија априла 2018. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ”, бр.116/17 - пречишћен текст), члана 37. Правилника о докторским академским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 16.04.2018. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 23.04.2018. године, донело одлуку број 01-796/2-4.5 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата под насловом „**Модел интеграције историјског центра и речног приобаља пост-индустријских градова**” у саставу:

- др Владан Ђокић, ментор
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Ружица Богдановић, члан Комисије
професор емеритус Универзитета Унион „Никола Тесла“ – Београд,
- др Урош Радосављевић, члан Комисије
ванредни професор Архитектонског факултета у Београду и
- др Велимир Шећеров, члан Комисије
редовни професор, Географског факултета у Београду.
- др Тихомир Јукић, члан Комисије
редовни професор Архитектонског факултета Свеучилишта у Загребу.

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Урбанизам*, за које је Факултет матичан.

Ментор предметне дисертације је др Владан Ђокић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Списак радова који квалификују професора др Владана Ђокића за ментора докторске дисертације:

1. G. Mickovski, V. Djokic, „Okružni ured za osiguranje radnika u Skopju arhitekta Drage Iblera, 1934,“ *Prostor*, Vol. 23, No. 1 (49), pp. 82-95, 2015. ISSN 1330-0652 (Print), ISSN 1333-9117 (Online).
2. P. Bojanić, V. Djokić, „La Philosophia Archittetonica,“ *Rivista di estetica*, LabOnt, Rosenberg & Sellier Editori, Torino, Vol. 55, n. 1, pp. 81-88, 2015. ISBN 9788878853744.
3. S. Marošan, D. Milićević, V. Djokić, M. Soškić, „Value Framework for Evaluation of Land Banks/Funds,“ *Geodetski vestnik*, Vol. 58 (3), p.568-577, 2014. ISSN 0351-0271.
4. Z. Gospavić, J. Gučević, O. Vasović, V. Djokić, „Mortgage market in the Republic of Serbia: Present situation and prospects,“ *Geodetski vestnik*, Vol. 57 (1), pp.85-96, 2011. ISSN 0351-0271.
5. P. Bojanić, V. Djokić, „L' institution revolutionnaire”.O'prevratu', nasilju in instituciji pri Gillesu Deleuzu,“ *Filozofski vestnik*, pp. 223-234, 2011. ISSN 0353-4510.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Денис В. Амбруш рођен је 27. априла 1970. у Осијеку. После завршеног Математичко-информатичког смера у средњој школи ЦУО „Браћа Рибар“ у Осијеку, студирао је на Архитектонском факултету Свеучилишта у Загребу, гдје је 2005. стекао звање дипломираног инжењера архитектуре.

Звање магистар наука стекао је 2012. на „Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani“, гдје је завршио „Interdisciplinarni podiplomski študij prostorskega in urbanističnega planiranja (IPŠPUP)“. У периоду 2001. – 2006. радио је у пројектним архитектонским уредима „NOMAD“, „PROJEKTUM“ i „Економско-техничком zavodu - ETZ,“ у Осијеку. Након тога 2006. – 2012. запослен је као асистент на Грађевинском факултету Свеучилишта „J.J. Strossmayera“ у Осијеку, те је наставно ангажован на предметима Елементи високоградње I, II, те Урбанистичко планирање.

У октобру 2014. уписује Докторске студије на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Денис В. Амбруш излагао је научне радове на међународним конференцијама са којих има објављене научне чланке. Поред научног рада, кандидат се бави и стручним радом у области архитектонског пројектовања. Коаутор је и сарадник неколико изведених архитектонско-урбанистичких пројеката и коаутор неколико домаћих и међународних архитектонско-урбанистичких и конкурса.

У периоду од 2013-2017. године обављао је функцију заменика градоначелника Града Осијека. На архитектонско-урбанистичким конкурсима у земљи и иностранству између

осталогa освојио је: прве награде 1996. за Конкурс за идејно урбанистичко решење спортско рекреационог комплекса “Градски врт” у Осијеку и 2003. за Конкурс за идејно решење свечане бине литургијског простора у Осијеку. Затим другу награду 2006. године на конкурсy за идејно обликовно решење Споменика на средишњем градском Тргу у Осијеку. Као и трећу награду 2007. за „Конкурс за израду идејног урбанистичко-архитектонског решења уређења ширег подручја средишњег градског Трга у Белом Манастиру“, те откуп 1997. на Конкурсy за идејно урбанистичко-архитектонско решење комплекса “Зимска лука” у Осијеку.

На међународном конкурсy „Solutions“ у склопу 25. Салона младих 1998. у Загребу оцењивач Макото Сеи Ватанабе (Makoto Sei Watanabe) доделио му је ПОсебну похвалу („honourable mention“). Аутор је низа пословних и других пројеката, наводимо реализиране: Зграда за одгој и образовање - подручна школа у Сарвашу, Центар за одржавање и контролу промета у Ђакову (2007), Зграда градске пијаце у Белом Манастиру (2005), Стамбена зграда у Осијеку (2004), Пословно управна зграда „Нуро банке“ у Осијеку (2003) и Свечана бина литургијског простора у Осијеку (2003). Учесник је домаћих и међународних скупова урбаниста и просторних планера, између осталог: Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – „STRAND“ (2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017); Асоцијације просторних планера Србије - АППС (2012-плeнарно предавање, 2013, 2014, 2015, 2016-плeнарно предавање, 2017); Географског друштва у Федерацији Босне и Херцеговине (2012); Друштва урбаниста Београда - ДУБ (2007, 2008, 2009, 2011); Друштва урбанистов ин просторских планерјев Словеније - ДУПИС (2010 - плeнарно предавање); Светске асоцијације унутарњих пловних путова – „IWI“ (2009 - плeнарно предавање, 2011) Удружења инжењера Београда - УИБ (2016); Светске асоцијације за документацију и конзервацију модерног покрета, Лисабон (Португал) - docomoto (2016).

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација изложена је на 245 нумерисаних страница.

У делу који претходи нумерисаном делу рада дати су: насловне стране на српском и енглеском језику, резиме на српском и енглеском језику, садржај, и списак илустрација. Основни текст дисертације изложен је на 234 странице. Иза основног текста следи списак коришћене литературе и извори, биографија кандидата, и изјаве.

Докторска дисертација подељена је у пет целина: Увод са образложењем теме и теоријским оквиром истраживања, Уводне напомене о релацији историјског центра и речног приобаља, Критеријуми и вредности европских планерских пракси трансформације приобаља, Модели интеграције историјског центра и речног приобаља и Закључак.

Поменути делови дисертације подељени су у подцелине, а докторска дисертација је прегледно систематизована према следећем садржају:

(I) УВОД: ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ И ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

УВОД.....	1
Уводне напомене о теми.....	1
Претходна анализа о предмету и проблему истраживања.....	1
Проблем и предмет истраживања.....	8
Релевантни примарни и секундарни библиографски извори.....	9
Циљ и задаци истраживања.....	15
Полазне хипотезе.....	16
Научни методи истраживања.....	17
Генерална структура докторске дисертације.....	19
Научна оправданост и очекивани резултати истраживања.....	21
Развојни потенцијал планираног урбаног подручја речног приобаља.....	23

1. Део

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ О РЕЛАЦИЈИ ИСТОРИЈСКОГ ЦЕНТРА И РЕЧНОГ ПРИОБАЉА

Глава I: Морфолошки аспект релације историјског центра и речног приобаља.....	26
1.1. Релација историјског центра и речног приобаља у индустријском граду.....	26
1.2. Релација историјског центра и речног приобаља у постиндустријском граду.....	29
1.3. Концептуални правци трансформација речног приобаља и историјског центра.....	35

2. Део

КРИТЕРИЈУМИ И ВРЕДНОСТИ ЕВРОПСКИХ ПЛАНЕРСКИХ ПРАКСИ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ПРИОБАЉА

Глава II: трансформације речног приобаља и историјског центра Љубљане, Беча и Братиславе.....	42
2.1. Трансформације речног приобаља и историјског центра Љубљане.....	42
2.1.1. Град Љубљана, преглед развоја града током времена.....	42
2.1.2. Стратешки правци развоја речног приобаља и историјског центра: заштита или развој?.....	43
2.1.3. Интензитет и карактер промена: умерена или радикална трансформација?.....	44
2.1.4. Критеријуми и вредности интеграције историјског центра и речног приобаља.....	47
2.2. Трансформације речног приобаља и историјског центра Беча.....	52
2.2.1. Град Беч, преглед развоја града током времена.....	52
2.2.2. Стратешки правци развоја речног приобаља и историјског центра: заштита или развој?.....	53
2.2.3. Интензитет и карактер промена: умерена или радикална трансформација?.....	55
2.2.4. Критеријуми и вредности интеграције историјског центра и речног приобаља.....	58
2.3. Трансформација речног приобаља и центра Братиславе.....	61
2.3.1. Град Братислава, преглед развоја града током времена.....	61
2.3.2. Стратешки правци развоја речног приобаља и историјског центра: заштита или развој?.....	62
2.3.3. Интензитет и карактер промена: умерена или радикална трансформација?.....	63
2.3.4. Критеријуми и вредности интеграције историјског центра и речног приобаља.....	69

Глава III: Морфогенеза приобаља индустријских градова у периоду од 1960. до 2020. године

3.1. Студија случаја 1: Београд.....	71
3.1.1. Историјски преглед развоја града Београда.....	71

3.1.2. Период до пред Први светски рат.....	73
3.1.3. Период између Првог и Другог светског рата.....	75
3.1.4. Период након Другог светског рата, од 1945. до 1960. године.....	79
3.1.5. Период од 1960. до 2000. године.....	88
3.1.6. Период од 2000. године до данас.....	111
3.2. Студија случаја 2: Загреб.....	118
3.2.1. Историјски преглед развоја града Загреб.....	118
3.2.2. Период до пред Први светски рат.....	118
3.2.3. Период између Првог и Другог светског рата.....	121
3.2.4. Период након Другог светског рата, од 1945. до краја 1960. године.....	124
3.2.5. Период од 1960. до краја 2000. године.....	133
3.2.6. Период од 2000. године до данас.....	153
3.3. Студија случаја 3: Осиек.....	163
3.3.1. Историјски преглед развоја града Осиека.....	163
3.3.2. Период до пред Први светски рат.....	163
3.3.3. Период између Првог и Другог светског рата.....	165
3.3.4. Период након Другог светског рата, од 1945. до краја 1960. године.....	168
3.3.5. Период од 1960. до краја 2000. године.....	197
3.3.6. Период од 2000. године до данас.....	201

3. Део

МОДЕЛИ ИНТЕГРАЦИЈЕ ИСТОРИЈСКОГ ЦЕНТРА И РЕЧНОГ ПРИОБАЉА

Глава IV: Мера и карактер интеграције историјског центра и речног приобаља.....	202
4.1. Модел 1: фрагментираност.....	202
4.2. Модел 2: балансираност.....	206
4.3. Модел 3: целовитост.....	210
4.4. Практична вредност назначених модела.....	214
4.5. Теорија скупа и резултат морфогеног процеса.....	216
ЗАКЉУЧАК	219
Тумачење резултата и извођење закључака.....	219
Значај резултата са теоретског и практичног становишта.....	222
Значај резултата студије случаја Београда са теоретског становишта.....	223
Значај резултата студије случаја Београда са практичног становишта.....	224
Значај резултата студије случаја Загреб са теоретског становишта.....	225
Значај резултата студије случаја Загреб са практичног становишта.....	226
Значај резултата студије случаја Осиека са теоретског становишта.....	228
Значај резултата студије случаја Осиека са практичног становишта.....	228
Расправа о резултатима истраживања.....	230
Литература.....	234

Биографија аутора

Изјава о ауторству

Изјава о истоветности штапане и електронске верзије докторског рада

Изјава о коришћењу

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

У првом, уводном делу истраживања кандидат образлаже тему и историјски оквир истраживања. У овом делу су образложене: тема, предмет истраживања, циљеви истраживања, задаци, основне хипотезе и методолошки оквир рада, и пружа се сажет приказ структуре рада. Кроз уводне напомене о теми и претходну анализу информација о предмету и проблему истраживања кандидат предочава основне информације које ће бити од значаја за формирање теоријског и практичног оквира теме. Кроз примере, који чине претходна истраживања кандидата, приказана су теоријска и практична становишта која се односе на просторне проблеме који су сагледани. У наставку овог дела детаљније је образложен и одређен кључни проблем теме истраживања, након чега следе релевантни примарни и секундарни библиографски извори. Ови извори представљени су опширније, јер су ослоњени на истраживање у различитим срединама „In situ“, и уједно су и примери добре европске праксе или студије случаја града, што је поткрепљено теренским опсервацијама и обимном фотодокументацијом. Прикупљени су и интерпретирани теоријски подаци како би се квалитетније сагледао целокупни просторни контекст истраживања. Анализирани су доступни текстови из литературе, истраживањем теоријских података и концепата, обављене су упоредне просторне анализе (распоред, обим, интензитет новонасталих стања), те је утврђено постојеће стање у простору и могући правци трансформација. Оваквим приступом кандидата констатован је преглед досадашњих анализа информација о предмету истраживања, након чега су изнесени основни циљеви и задаци истраживања. Након овога су постављене полазне хипотезе уз навођење научних метода истраживања који су коришћени у току израде овог рада.

Други део рада, Уводне напомене о релацији историјског центра и речног приобаља, у оквиру кога је приказао морфолошки аспект релације између историјског центра и речног приобаља, кроз истраживање односа између историјског центра и речног приобаља у индустријском граду, пост-индустријском граду и кроз концептуалне правце трансформације речног приобаља и историјског центра. Овај део истраживања односи се дефинисање основног проблема, посматрање релације у индустријском граду, промене у пост-индустријском граду и сагледавање актуелних проблема и трендова њиховог решавања на предметним локацијама. У овом поглављу се расправља о концептуалним правцима трансформације речних приобаља у релацији са историјским центром града.

У трећем делу под називом *Критеријуми и вредности европских планерских пракси трансформације приобаља* приказују се две целине. Прва целина односи се на савремене урбанистичке приступе, заступане вредности и критеријуме ревитализације наслеђених структура у центру и речном приобаљу релевантних европских градова. Друга целина описује морфогенезу приобаља индустријских градова у периоду од 1960. до 2020. године за градове Београд, Загреб и Осиек. У првој целини кандидат је показао утицај изградње новог урбаног подручја и приказао критеријуме за валоризацију и вредновање примерености простора за просторну интеграцију. Кроз истраживање вредновани су потенцијали историјског наслеђа, техничког напретка, и деградацијске утицајне појаве на процесе настале услед доградње (позитивне и негативне). Кроз анализу трансформације речног приобаља на примеру Љубљане, Беча и Братиславе у овом делу су дате информације о историјском развоју ових градова и релацијама између приобаља и историјског центра. Кроз приказ стратешких праваца развоја, интезитета и карактера промена, у овом делу су приказани критеријуми и вредности интеграције које кандидат истражује. Применом компаративне просторне анализе, кроз поређење са примерима добре праксе европских градова и кроз интерпретацију резултата истраживања који се

односе на примере ова три града кандидат је утврдио развојни потенцијал изградње речног приобаља као новог урбаног подручја. На овај начин постављен је конкретан оквир разумевања почетне структуре и карактеристика ширег контекста као и карактеристика историјског центра. На примерима одабраних градова обављено је прецизно посматрање настанка и савремене трансформације историјског центра и речног приобаља. Историјски центар је истражен као трајан урбани феномен града, што се утврђује на три одабрана примера европских „градова на рекама“: Љубљана (SLO), Беч (A) и Братислава (SK). Историјски процеси развоја речног приобаља усмеравају и одређују места новог урбаног подручја у развојним урбаним процесима. У том делу рада образложен је избор критеријума за одабир примера добре праксе. Кроз анализу савремених примера урбанистичког уређења који су успели надвладати проблеме и критичком анализом референтних извора кандидат је уочио хоризонталну и вертикалну слојевитост историјског идентитета. Даље у овом делу рада изнесена су мишљења, критике и предлози који приказују вредновање примерености за различите структуре и дефинише се релевантност специфичних узорака.

У другој целини овог поглавља кроз истраживање морфогенезе приобаља индустријских градова, кроз три студије случаја, у периоду од 1960. до 2020. године кандидат је додатно истражио просторне релације између историјског центра и приобаља. Студије случаја су као централни део истраживања, уједно и најопсежнији, у складу са величинама сагледаних проблема урађене на примерима Београда, Загреба и Осијека. Кандидат у студијама случаја примењује исту периодизацију у оквиру које приказује морфогенезу приобаља индустријских градова у наведеном периоду. На појединачним примерима кандидат истражује ове процесе у оквиру следећих периода: до Првог светског рата, период између Првог и Другог светског рата, период након Другог светског рата од 1945. до 1960. године, период између 1960. и 2000. године и период након 2000. године. На овај начин у истраживању се приказује детаљнији увид у морфогенезу истражених градова, што је кандидату омогућило да предложи и изведе моделе интеграције историјских центара и речног приобаља.

Четврти део, *Модел интеграције историјског центра и речног приобаља*, даје увид у моделе формулисаних за потребе усмеравања изградње у предметним подручјима под различитим условима одређеном динамиком реализације, захтевима њиховог целовитог, фрагментарног или балансираног развоја. У овом делу дисертације детаљно су приказани модели интеграције подручја историјског центра и речног приобаља. У оквиру ових модела су одређене мере и карактер интеграција. Кандидат је моделе интеграција поделио у три групе - фрагментираност, балансираност и целовитост. Тестирањем и добијањем стварних резултата на креираним и спроведеним моделима потврђују се на сва три примера града полазне хипотезе, уз мању варијацију у последњој, што је резултат специфичности градова. На упоређивању резултата истраживања са постављеним хипотезама заснована је научна оправданост дисертације са очекиваним резултатима. Приказана је примењивост добијених резултата са потврдом утврђених истраживачких циљева. Изнесене су смернице за даље планирање и развој централних градских подручја.

У **закључку** је дата дискусија о резултатима истраживања и практичној примени резултата. Сумирана су разматрања и правци истраживања, те значај резултата са теоријског и практичног становишта. Резимирана је научна оправданост теме са могућом применом и визијом даљих праваца истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Истраживање кандидата Дениса В. Амбруша представља оригиналну научну студију о могућим моделима интеграције историјских центара и речног приобаља истражених градова. Значај предложеног истраживања огледа се у научној интерпретацији и објашњењима нових модела интеграције који до сада нису били ближе сагледани и истражени.

Рад кандидата представља значајан прилог проучавању могуће интеграције подручја историјских језгара градова и њихових речних приобаља. Уједно, истраживање приказује моделе интеграција као и мере и карактер ових процеса. У референтном оквиру рад одликује савременост у приступу теми, теоријским поставкама и анализи јер проблем истраживања посматра у ширем контексту.

Полазећи од претпоставке да је за успешну трансформацију индустријских зона у приобаљу значајно целовито разматрање центра града и његове обале кандидат испитује морфогенезу изграђеног подручја и мреже јавних простора. Посебан акценат се ставља на промене величине, квалитета и повезаности јавних простора и могућности њихове урбанистичке регулације, успостављања адекватних еколошких стандарда и унапређења архитектонске вредности обале река. У истраживању кандидат анализира искуства и резултате европских градова Љубљане, Беча и Братиславе у успостављању здравих основа за нове атрактивне садржаје у приобаљу, које постају релевантне одреднице за трансформацију великих индустријских или инфраструктурних подручја речног приобаља Београда, Загреба и Осиека.

Оригиналност докторске дисертације Дениса В. Амбруша огледа се, пре свега, у јасном указивању на однос историјског центра града и приобаља у пост-индустријском граду. Полазећи од трансформацијске улоге градског центра у времену глобализације и питања будућности напуштених индустријских зона речног приобаља кандидат истражује релације које успоставља градски центар са подручјем речног приобаља.

Оригиналност се огледа у примењеним методама истраживања и кроз конципирање модела интеграције речног приобаља и историјског центра који одговарају на различите услове и интензитета њихове повезаности (временска динамика интеграције, интензитет интеграције, препознатљивост нових и наслеђених структура). Поред тога, оригиналност дисертације представља и проширење и продубљивање разумевања и научне интерпретације ових процеса у ширем просторном окружењу.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидат је у оквиру докторске дисертације користио обимну литературу, бројне релевантне примарне и секундарне изворе, и прецизно одабране и релевантне студије случаја. Избор библиографских јединица указује на то да је кандидат упознат са кључним материјалима, теоријским расправама и знаковитим примерима које кандидат користи на одговарајући начин за аргументацију својих ставова у области коју истражује. Релевантни извори сврстани су у групе извора, а који се могу класификовати на следеће групе:

Примарни извори од значаја за истраживање:

Blau, E., Rupnik, I., 2007. Project Zagreb: Transition as Condition, Strategy, Practise. Harvard University., Graduate School of Design.

- Bogdanović, R., (Eds.) 2006. Rekonstrukcija i revitalizacija grada, Beograd: DUB.
- Calabi, D. 2008. Storia dell urbanistica europea. Milano, Bruno Mondadori.
- Dimitrovska Andrews K., Mihelič B., Stanič, I., 2001. Razpoznavna struktura mesta: primer Ljubljane, Urbani izziv letnik 12, št. 2/01, Prenova mesta – odprti prostor, Ljubljana.UIRS, pp 5-16
- Đokić, V. 2004. Urbana morfologija: grad i gradski trg. Beograd, Univerzitet u Beogradu, AF.
- Hall, P. 1993. Waterfronts: a New Urban Frontier. IN BRUTTOMESSO, R. (Ed.) Waterfronts - A New Frontier for Cities on Water. Venice, International Center Cities on Water.
- Jukić, T., Pegan, S. 2001. Prostorni i urbanistički razvoj Osijeka, kritika i prijedlozi. AF, Zagreb.
- Lalović, K., Radosavljević, U. & Đukanović, Z. 2015. Reframing Public Interest in the Implementation of Large Urban Projects in Serbia: the Case of Belgrade Waterfront Project, Facta Universitatis, Series: Architecture and Civil Engineering, vol. 13 (1), pp. 35-46.
- Matković, I., Obad-Ščitaroci, M., 2012. Rijeka Sava s priobaljem u Zagrebu; Prijedlozi za uređivanje obala Save 1899.-2010. Prostor Vol.20 No.1(43), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu AF. pp 46-59
- Oevermann, H. 2016. Converting Historical Industrial Complexes in European Cities: Best Practices: Adaptive Reuse. The Modern Movement Towards the Future. In A. Tostoes, Z. Ferreira, (ed.), docomomo international, Casa da Arquitectura, Lisbon, Portugal.
- Šećerov, V. 2012. Strateško planiranje grada, UB Geografski fakultet, Beograd.

Секундарни извори од значаја за истраживање:

Теоријски извори:

- Blau, E., Rupnik, I., 2007. Project Zagreb: Transition as Condition, Strategy, Practise. Harvard University., Graduate School of Design.
- Bogdanović, R., (Eds.) 2006. Rekonstrukcija i revitalizacija grada, Beograd: DUB.
- Calabi, D. 2008. Storia dell urbanistica europea. Milano, Bruno Mondadori.
- Dimitrovska Andrews K., Mihelič B., Stanič, I., 2001. Razpoznavna struktura mesta: primer Ljubljane, Urbani izziv letnik 12, št. 2/01, Prenova mesta – odprti prostor, Ljubljana.UIRS, pp 5-16
- Đokić, V. 2004. Urbana morfologija: grad i gradski trg. Beograd, Univerzitet u Beogradu, AF.
- Hall, P. 1993. Waterfronts: a New Urban Frontier. IN BRUTTOMESSO, R. (Ed.) Waterfronts - A New Frontier for Cities on Water. Venice, International Center Cities on Water.
- Jukić, T., Pegan, S. 2001. Prostorni i urbanistički razvoj Osijeka, kritika i prijedlozi. AF, Zagreb.
- Lalović, K., Radosavljević, U. & Đukanović, Z. 2015. Reframing Public Interest in the Implementation of Large Urban Projects in Serbia: the Case of Belgrade Waterfront Project, Facta Universitatis, Series: Architecture and Civil Engineering, vol. 13 (1), pp. 35-46.
- Matković, I., Obad-Ščitaroci, M., 2012. Rijeka Sava s priobaljem u Zagrebu; Prijedlozi za uređivanje obala Save 1899.-2010. Prostor Vol.20 No.1(43), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu AF. pp 46-59
- Oevermann, H. 2016. Converting Historical Industrial Complexes in European Cities: Best Practices: Adaptive Reuse. The Modern Movement Towards the Future. In A. Tostoes, Z. Ferreira, (ed.), docomomo international, Casa da Arquitectura, Lisbon, Portugal.
- Šećerov, V. 2012. Strateško planiranje grada, UB Geografski fakultet, Beograd.

Извори који се односе на релацију историјски центар и речно приобаље:

Cuthbert, A., R. 2003. *Designing Cities: Critical Readings in Urban Design*. Blackwell Publishing.

Grignolo, R. 2016. *A Change of Scale for Sustainable Interventions on Modern Heritage: Adaptive Reuse. The Modern Movement Towards the Future*. In A. Tostoes, Z. Ferreira, (ed.), docomomo international, Casa da Arquitectura, Lisbon, Portugal.

Mann, R. 1973. *Rivers in the City*. New York, Praeger.

Maroević, I., 2000. *Konzervatorsko novo iverje*. Matica hrvatska u Petrinji.

Miščević, R., 2009. *Fenomen grada*. Zagreb, Naklada Mlinarec/Plavić, Denona.

Pogačnik, A. 2013. *Prostorskonačtovalska kompozicija*. Trajanus, Kranj.

Torres-Campos, T. 2016. *Consideration of Time in Landscape and Building: Adaptive Reuse. The Modern Movement Towards the Future*. In A. Tostoes, Z. Ferreira, (ed.), docomomo international, Casa da Arquitectura, Lisbon, Portugal.

Извори који се односе на карактеристике пост-индустријских градова:

Cuthbert, A., R. 2006. *The Form of Cities: Political Economy and Urban Design*. Blackwell Publishing.

Čerpes, I., Dešman, M. 2007. *O urbanizmu. Kaj se dogaja s sodobnim mestom*. Ljubljana, Založba Krtina.

Elin, N., 2013. *Postmoderni urbanizam*, Beograd: Orion-art, reprint.

Horvat, S. 2007. *Znakovi postmodernog grada*, Zagreb, Jesenski i Turk.

Mangado, F. 2011. *Dobra arhitektura mora preuzeti rizik*. Zagreb, ORIS Nr. 72.

Pogačnik, A. 2000. *Urejanje prostora za tretje tisočletje*. Ljubljana, Študentska založba.

Soja, E., 2000. *Postmetropolis*. Oxford: Blackwell.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Кандидат у оквиру истраживања примењује више научних метода. Након прикупљања и систематизације примарних извора, извршена је анализа докумената, одлука и урбанистичко-архитектонских пројеката који се односе на предмет истраживања. Након систематизације установљена је полазна теоријска позиција анализом теоријских радова након чега је уследила критичка анализа претходних истраживања. Како се истраживање односи на везу историјског центра и приобаља, на конкретним примерима, кроз студије случајева које се односе на савремене урбанистичке праксе градова са речним приобаљима у близини старог језгра града, додатно су испитани и проучени ови процеси. Применом историјско-интерпретативног метода, кроз који су повезане основне групе извора кандидат је анализирао дате примере. Кроз анализу примарне грађе која се односи на морфогенезу приобаља и центара, кључну теоријску основу морфолошких истраживања и анализу референтних планова, пројеката и мера реконструкције приобаља и центара кандидат је кроз понуђене моделе интеграције извршио синтезу. Кроз студије случаја, на примерима одабраних градова, кандидат је применио и методе урбанистичке анализе као што су геокодирања и метода теренске партиципативне опсервације. Примењене су и посебне научне методе које се односе на истраживање морфологије града спадају технике које су карактеристичне за област архитектуре и

географије, од којих се издвајају архитектонска анализа планова и пројеката, методе графичке анализе и метода посматрања на терену и мапирања.

Временски оквир морфогенезе обухвата другу половину 20. века када се формирају предметна подручја у приобаљу (зоне саобраћајних, инфраструктурних и индустријских комплекса) до данас када им предстоји пренамена и промена власничких односа. Циљ истраживања је да укаже на последице произвољних или исхитрених просторних решења и пружи поуздане modele за изградњу и уређење подручја која су носилац културног идентитета града.

Кроз анализу морфолошких карактеристика историјског центра и обале реке истраживање се односи на шири проблем међусобних релација културног идентитета и архитектуре. Са једне стране, у раду се поставља питање на који начин културни идентитет историјског центра може да прими облике глобалне културе, а са друге стране, како архитектура може да очува интегритет локалне културе у савременим обрасцима глобалног центра. Дакле, истраживање се односи на питање како архитектонским средствима балансирати еколошке, економске и културне вредности речног приобаља и историјског центра града. Веза ова два тежишта територије града анализира се кроз морфологију терена, карактеристике изграђене структуре, јавне просторе и садржаје на примерима постиндустријских градова који су велике индустријске и саобраћајне комплексе у приобаљу наследили из периода југословенског социјализма, а којима предстоји значајна трансформација како морфолошка тако и власничка. У циљу прагматичног и стручног деловања уз уважавање културног контекста, модели су засновани на искуству трансформације речног приобаља европских градова.

3.4. Применљивост остварених резултата

Примељивост остварених резултата до којих је кандидат дошао приликом израде докторске дисертације може се очекивати најпре у области урбанистичког пројектовања и планирања. Истраживање представља допринос морфолошком проучавању постиндустријског града на реци и има примену у планирању и урбанистичком уређењу градова са наслеђеним плански формираним структурама приобаља из периода југословенског социјализма. Полазећи од тога да се препозната специфична структура града на реци у свим концепцијама просторног развоја подразумева као урбана вредност, креираним моделима се опредељују изграђени и отворени јавни простори града са стручним залагањем за приступачне отворене просторе као неопходне нове платформе друштвених интеракција и манифестације локалне културе.

Модели указују да се на основу анализе и критичке валоризације постојећих околности, централна подручја могу у будућности планирати и градити на хармоничнији начин. Рад систематизује бројне карактеристике у две групе. Прва група карактеристика је планска која полази од анализе коришћења земљишта, до анализе локације и привредних функција, међусобних односа појединих делатности; друга група систематизује релевантне морфолошке карактеристике града и његових фрагмената (центра и обале).

Од испитивања рационалнијег коришћења постојеће територије града зависи даље ширење градског центра са што потпунијим значајем природних услова и природних елемената морфологије града. Модели трансформације се односе унапређење градских центара поред водених токова, који су од њих остали удаљени или се са њима

мало користе. Један од услова за успешан резултат истраживања је у правилном постављању проблема и реално постављеном програму интеграције градског центра и обале.

У том контексту, допринос методологији се остварује кроз повезивање историјско-интерпретативног истраживања низа студија случаја и типоморфолошких анализа. Свака од студија случаја подразумева коришћење специфичних метода и техника у зависности од предмета анализе (архивска грађа, планска и пројектна документација, теренска документација и др.). Такав методолошки приступ, који комбинује неколико приступа, омогућава истовремену анализу различитих проблемских аспеката сложеног предмета истраживања и поуздану основу за конципирање модела.

У ширем научном контексту, рад представља прилог истраживању модела интеграције тежишних делова градских подручја. Значај истраживања односа историјског центра и приобаља у градовима са урбанизованим приобаљем у периоду југословенског социјализма пружа подстицај усмеравању процеса њихове трансформације у промењеним економским условима према узорним примерима урбанистичке праксе европских градова на реци.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Докторска дисертација Дениса В. Амбруша показује да кандидат поседује способност за самосталан научно-истраживачки рад. То се огледа у чињеници да је кандидат у процесу израде и финализације рада овладао различитим методама научног истраживања и повезивањем знања, метода и теоријских фокуса пре свега из области урбанизма, али и шире теоријско-методолошке платформе за истраживање

Дисертација указује на способност кандидата да изведе научно релевантну интерпретацију примарних и примену секундарних извора, и тако оствари вредну научну синтезу. Између осталог, способност за самосталан научно-истраживачки рад огледа се и у чињеници да је кандидат успео да самостално издвоји и постави иновативан проблем, циљ и полазне хипотезе истраживања, а да применом адекватне научне методологије и особеног методолошког поступка, у коме се анализа одвија паралелно са синтезом, приступи доказивању постављених хипотеза што је на крају довело до научно релевантних закључака. Комисија сматра да кандидат влада вештинама употребе разних и особених научних метода истраживања у поменутих областима.

Кандидат је кроз формирану методологију и концептуални оквир истраживања показао особену способност дефинисања и обраде специфичне теме. Комисија сматра да научни рад на докторској дисертацији Дениса В. Амбруша, јасно показује да је кандидат у потпуности способан за самостални научно-истраживачки рад.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Комисија издваја следеће научне доприносе докторске дисертације Дениса В. Амбруша :

У истраживању је показано да:

- су историјски центар и речно приобаље важни кохезиони простори града на реци и њихова интеграција указује на вредност целине града;
- је историјски центар централна тачка града, док је река са приобаљем његова највреднија природна одредница;
- се успостављање просторног континуитета кроз развој мреже атрактивних и приступачних јавних простора остварује значајан позитиван ефекат на укупну структуру града и читљивост простора;
- се интеграција градског центра и речног приобаља може остварити усмереним растом градског центра уз уважавање контекста и идентитета града;
- је континуитет грађанске културе видљив је у јавном простору историјског центра и да је поштовање наслеђених историјских слојева али и савремених и будућих потреба становника града могуће остварити балансираном развојем и одмереним архитектонским интервенцијама у највреднијим локацијама какве су обала и историјско језгро;
- је планирани начин и облик просторне интеграције изводљив је унутар гравитационог поља међу развојним половима, градског центра и речног приобаља;
- је могућа интеграција центра и приобаља формирањем хијерархијског реда и уважавањем континуитета уз рационалну меру њихових међусобних просторних удаљености и гравитационих утицаја;

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Научни доприноси који су остварени у дисертацији представљају несумњиво унапређење научних знања, јер у поређењу са постојећим стањем у науци, редефинишу и квалитативно ревалоризују досадашња тумачења интеграције историјских центара градова и њихових приобаља.

4.3. Верификација научних доприноса

Ambroš, I., Ambroš, D. (2016). Borovo - from the City of Modern Architecture to the Listed Heritage of a Historical Industrial Complex: Adaptive Reuse. The Modern Movement Towards the Future. In A. Tostoes, Z. Ferreira, (ed.), docomomo international, Casa da Arquitectura, Lisbon, Portugal. pp.174 – 181

Štefić, T., Jurić, A., Ambroš, D. (2009). Koeficijenti korisne ploštine određeni prema vrijednosti izgradnje kvadratnog metra stana: Tehnički vjesnik 16 (2009), Broj 1, Znanstvenostručni časopis tehničkih fakulteta Sveučilišta u Osijeku. Slavonski Brod. str. 47-52.

Ambroš, D. (2016). Prostorne doktrine – utjecaj formiranja urbane aglomeracije Osijek na Dunavsko – panonsku regiju (DuPaR): Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja ; U susret evropskim integracijama. Filipović, D., Šećerov, V., Radosavljević, Z., (ur.), Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet, Beograd. str. 55-61.

Амбруш, Д. (2016). Условљени градски облици - преструктурирање централне зоне Загреба уздуж једне велике осовине сјевер - југ: Закони и прописи, Златановић-

Томашевић В., Гајић, Р., Стевановић, Н. (ур.), Удружење инжењера Београда - УИБ, Београд. стр.142-149.

Ambroš, D., (2015). Iskustvo primjene plana – integracija urbanog područja priobalja: Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Filipović, D., Šećerov, V., Radosavljević, Z., (ur.), Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu Geografski fakultet, Beograd. str. 493-498.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу анализе дисертације кандидата Дениса В. Амбруша, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом, те да су структура дисертације, теоријски приступ и оквир, као и примењена научна методологија и сви елементи обраде у потпуности у складу са пријавом на коју је Универзитет у Београду дао сагласност.

Дисертација је задовољила све критеријуме обима, квалитета и научног доприноса. Комисија истиче да дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме и пружа

научни допринос ужој научној области *Урбанизам* у теоријском и практичном смислу. Комисија високо оцењује све резултате и научне доприносе дисертације, пре свега недовољно обрађену тему интеграције историјских центара градова и њихових приобаља, коју је кандидат проблематизовао и научно обрадио примењујући оригинални теоријско методолошки приступ истраживању.

Докторска дисертација Дениса В. Амбруша представља темељан, свеобухватан и систематичан рад. У том смислу, Комисија наглашава могућност примене оригиналних резултата дисертације, што се првенствено односи на деловање у пракси, кроз примену истражених модела трансформације.

На основу свега напред наведеног, Комисија предлаже Научно-наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом **“Модел интеграције историјског центра и речног приобаља пост-индустријских градова”**, кандидата мр Дениса В. Амбруша, дипломираног инжењера архитектуре, прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 14. 05. 2018. год.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Владан Ђокић, редовни професор, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Ружица Богдановић, професор емеритус
Универзитета УНИОН – Никола Тесла, Архитектонски
факултет

др Урош Радосављевић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Велимир Шећеров, редовни професор
Универзитет у Београду, Географски факултет

др Тихомир Јукић, редовни професор
Свеучилиште у Загребу, Архитектонски факултет